

מאמר ד"ה

וזאת לפנים בישראל

חג השבועות תרמ"ה

מכ"ק אדמו"ר

שלמה זלמן מקאפוסט

בן כ"ק אדמו"ר יהודה ליב

בן כ"ק אדמו"ר הצמח צדק

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

יו"ל לראשונה מכת"י מעתיק

לכבוד יומא דהילולא

כ"ז אייר תש"פ

נערך ע"י עקיבא שבריק

*Spreading the waters from the spring of the
Holy Baal Shem Tov requires much
time, effort and great detail.*

We need your financial support.

*To donate via paypal please use the link
below:*

<http://paypal.me/ashavrick>

Akiva Shavrick

aShavrick@gmail.com

קיצור לשונו מאגרת של המגן אבות שנדפס בריש ספרו:

צריכים אנו ... להתחזק בעבודת ה' במוח ולב ...ללמוד דא"ח יותר מטבעו ורגילותו ...ומה שלומד דא"ח, יחשוב אח"כ בע"פ במוחו כל הדרוש כסדר ד' פעמים בהעמקה והתקשרות דעתו בחזק, וכל המרבה הרי זה משובח עד שיהיה נקנה במוחו ממש כו'. וזה עבודה יקרה מאד שעיי"ז נעשה אדם אחר לגמרי.

(קטעים מתוך הספר המלך במסיבו כ"ה תשרי תש"ל אודות הספר מגן אבות)

כ"ק הרבי: בכלל, המאמרים מיוסדים על מאמרי הצמח צדק אלא שישנם הוספות. ועד"ז מאמרי אדמו"ר מהר"ש מיוסדים על מאמרי הצ"צ, ובפרט כפי שניתן להווכח עתה כאשר נדפסו הרבה מאמרים מהצ"צ רואים שהרבה ענינים נמצאים שם.

כ"ק הרבי: בעבר, כאמור, לא היו לומדים את ה"מגן אבות" והיתה אימרה שגורה בפי חסידים שאין ללמוד בו, אבל עתה יכולים ללמוד בו, כיון שהם מיוסדים על תורות הצ"צ.

רש"ג: מתחילה הייתי ירא ללמוד בספר "מגן אבות" אך כיון ששמעתי מכ"ק מו"ח (הריי"ץ) שהם מיוסדים על תורת הצ"צ, הוריתי היתר לעצמי.

כ"ק הרבי: הם מאמרים ערבים ("זיי זיינען גישמאקע מאמרים"), והם מיוסדים על תורת הצ"צ עם תוספת ביאור.

מאמר מכ"ק אדמו"ר שלמה זלמן מקאפוסט

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

בעזרת ה' חג השבועות תרמ"ה

וזאת¹ וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו. איתא בגמרא, על הגאולה זו מכירה, ועל התמורה זה חליפין. והיינו שבדורות הראשונים, כשהיה צריך להיות גמר קנין איזה דבר, היה על ידי ששלף איש נעלו ונתן לרעהו. ועכשיו, כשצריך להיות גמר קנין איזה דבר, צריך להיות בכסף ובשטר ובחזקה.

הנה יש בנשמות ישראל שני מדריגות, יעקב וישראל. נשמות הגבוהות נקראים ישראל, ונשמות הנמוכות נקראים יעקב. וזהו וזאת לפנים בישראל, היינו בדורות הראשונים שהיה אז נשמות גבוהות שהוא בחינת ישראל, אז היה שלף איש נעלו וכו', זהו דרך כלל.

ובדרך פרט, בכל אחד מישראל יש בחינת יעקב וישראל. דהנה ידוע, שלא כל הנשמה מלובשת בגוף, רק הארה ממנה היא המתלבשת בגוף האדם, אבל עצמות הנשמה נשארה למעלה דבוקה בשרשה, וממנה נמשכים בחינת מקיפים על הנשמה המלובשת בגוף, והוא בחינת מזליהו חזי. ובחינת הנשמה המלובשת בגוף נקראת יעקב, ועצמות הנשמה שלמעלה נקראת ישראל. והענין, דהנה איתא בזהר, תלת דרגין מתקשראן דא בדא, וכלהו דרגא על דרגא. קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל. קודשא בריך הוא סתים וגלייא, ואורייתא סתים וגלייא, ישראל אוף הכי סתים וגלייא. פירוש קודשא בריך הוא סתים וגלייא, גלייא דקודשא בריך הוא, הוא הארה מאלקות שהיא בבחינת ממלא כל עלמין, שהיא מתלבשת בתוכיות ופנימיות העולמות והנבראים, והוא בחינת שם אלקים, אלקי בקרבם, כח הפועל בנפעל, הוא בחינת גלייא, שהוא בבחינת גילוי בהעולמות והנבראים. וסתים דקודשא בריך הוא, הוא עצמות אור אין סוף הסובב כל עלמין, שהוא קדוש ומובדל מהעולמות, ואינו מתגלה בהם בפנימיות, והוא שם הוי"ה ברוך הוא, הוא בחינת סתים דקודשא בריך הוא.

אורייתא סתים וגלייא. הנה כתיב, ותמלא כדה ותעל, שכל כ"ד ספרין דאורייתא הם על דרך משל כמו כד מים הגדול, כי כל התורה הנגלית היא גם כן רק הארה מעצמות

¹ המאמר נדפס כאן לראשונה מכתב יד מעתיק.

התורה כמו שהיא למעלה, ששם הוא בחינת ים החכמה, כמו שכתוב אלפיים שנה קדמה התורה לעולם, וכמו שכתוב ואהיה אצלו אמן, ואהיה אצלו שעשועים יום יום, וכמו שכתוב גבי תורה, ונעלמה מעיני כל חי, לא ידע אנוש ערכה, אלקים הבין את דרכה והוא ידע את מקומה, והוא פנימיות התורה שתתגלה לעתיד לבא, ויהיה בזה מדרגות, ימות המשיח ותחיית המתים ואלף השביעי, וכמו שכתוב אראנו נפלאות.

וישראל סתים וגלייא, היינו דבחינת נפש רוח נשמה, היינו שכל ומדות, הם המתגלים בכלי הגוף, הוא בחינת גלייא. ועצמות הנשמה, בחינת חיה יחידה, שהם בבחינת מקיפים על הנשמה המלוכשת בגוף, ואין להם כלים בגוף להתלבש בהם, הוא בחינת סתים של ישראל. והנה בחינת גלייא של ישראל נקראת יעקב, ובחינת סתים נקראת ישראל. והטעם לזה, כי יעקב, יו"ד עקב, כמו על דרך משל באדם, העקב הוא בחינה היותר אחרונה של הגוף, כן ההארה של הנשמה המתלבשת בגוף, היא בחינה אחרונה מעצמות הנשמה שלמעלה. לכן, גלייא של הנשמה, שהיא ההארה הנזכר לעיל, נקראת יעקב.

וסתים של הנשמה, שהיא עצמות הנשמה, נקראת ישראל, לי ראש. כמו על דרך משל, הראש הוא המקור של כל הגוף, כן עצמות הנשמה, היא המקור של ההארה, והיא כמעלת הראש על הרגל. גם, ישראל, לי ראש, ובהראש יש גלגלתא דחפייא על מוחא, והוא בחינת חיה יחידה, שהוא רצון פשוט לאלקות, למעלה מהשכל, שאין השכל משיג ומכיל זה הרצון, והוא רעותא דליבא, תעלומות הלב. לכן נקראת גם כן ישראל, לי ראש. גם, ישראל, הוא כמו שכתוב כי שרית עם אלקים כו'. דהנה הנשמה המלוכשת בגוף נקראת יעקב, והוא יעקב עבדי, דשייך בו עמל, כמו שכתוב לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל. דבישראל לא ראה עמל, אבל ביעקב שייך עמל ויגיעה. דמצד הנפש רוח נשמה שבאדם, אין בכחו כי אם להתגבר על הגוף בבחינת אתכפייא, ולא בבחינת אתהפכא. דאת זה לעומת זה עשה האלקים, כמו שיש שכל ומדות בנפש האלקית, שהשכל הוא משכיל רק אלקות, והמדות הם רק לאלקות, כן יש שכל ומדות בנפש הבהמית, שהשכל הוא משכיל ישות העולם, והמדות הם תאוות עולם הזה וכסופין בטלים דיליה. לכן, אין בכחו להפוך את נפש הבהמית. רק מפני שיתרון הקדושה על הקליפה, הוא כיתרון האור על החשך, לכן בכחו להתגבר עליו בבחינת אתכפייא, הוא ענין עמל ויגיעה. אבל כשמתגלה באדם המקיפים שלו, בחינת חיה יחידה, אז הרע נתבטל ממילא, ונתהפך מחשיכא לנהורא, ולא שייך אז שום עמל ויגיעה. לכן נקראת ישראל, כי שרית עם אלהים, שהוא המושל על הגוף ונפש הבהמית.

וזהו וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה. איתא בתיקוני זוהר, דקאי על קריאת שמע. גאולה, הוא פסוק ראשון דקריאת שמע, שמע ישראל. תמורה, הוא ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. והוא ענין שכינתא עילאה ושכינתא תתאה, ה' עילאה דשם הוי"ה, וה' תתאה דשם הוי"ה. דבפסוק ראשון יש כ"ה אתוון, הוא בחינת כה. וכה, פירוש בכמה מקומות בתיקוני זוהר, דקאי על בינה. וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד יש בו כ"ד אתוון, והוא ענין דך, והוא בחינת מלכות, שנקראת עני, סיהרא לית לה מגרמה כלום, מארת חסר, וכמו שכתוב אל ישוב דך נכלם. נמצא, דגאולה ותמורה הוא אחד וועד.

והענין, דהנה כתיב כי אֶל דעות הוי"ה, שני דעות, דעת עליון ודעת תחתון. דעת עליון, הוא שהבריאה היא מיש לאין, היינו שהוא יתברך הוא היש אמיתי, והבריאה כולה היא אין. ודעת תחתון, הוא שהבריאה היא מאין ליש, וממילא צריך להיות ההתחדשות מאין ליש תמיד, וממילא היש בטל לאין, והוא ענין אחד וועד. דהנה אחד, הוא יחודא עלאה, שהשש קצוות הם בטלים ביחודו האמיתי, והתחלקות שש קצוות הם כלא חשיב, והם בטלים במציאות ממש, עד שהתחלקות אינה התחלקות כלל. וועד הוא יחודא תתאה, ביטול היש לאין, שהיש הוא כאין ואפס, לגבי החיות אלקי המחיה ומהוה אותו. ואֵלו היה רואים הצירופי אותיות מאלקות שמחיה את הנברא, לא היה גשם וחומר הנברא נראה ליש כלל. כמו אבן, מציאות אמיתי של האבן, הוא צירופי אותיות של אבן, המחיה את האבן, וחומר וגשם של האבן אינו במציאות כלל. ועל דרך זה הוא באריה, שהצירופי אותיות של אריה הוא מציאות אמיתי של האריה. ועל דרך זה בכל הנבראים, וכמו שכתוב אֶל עולם, שהמציאות של עולם הוא אֵל, היינו אלקות המחיה ומהוה את כללות העולם. רק, שעכשיו, הכל כסומים אצלו יתברך.

והנה ועד הוא ענין תמורה, דועד הוא בחלופי אתוון אחד. דאלף דאחד מתחלף על הוי"ו דועד, וחי"ת דאחד מתחלף על העין דועד, וד' רבתי דאחד מתחלף על ד' סתם דועד. והענין, דאלף הוא מלשון אאלפך חכמה, שהוא מקור החכמה, בחינת פלא, כתר עליון, מקור החכמה. והוי"ו דועד, הוא המשכה מבחינת אלף. וידוע, דכל המשכה מאיזה בחינה, הוא למטה במדריגה מן הבחינה שנמשכה ממנה. וכן כאן, הוי"ו דועד, הוא המשכה מבחינת אלף בוי"ו, היינו המשכת בחינת פלא בששה מדות, והוא בהמדות גם כן בחינת פלא, מקור לחכמה. אך הוא מקור לחכמה תתאה, כידוע, דמתפארת דזעיר אנפין, נעשה כתר לנוקבא. על דרך משל, מהבל הלב נעשה דבור, והיינו שהוא מקור לחכמה שבדבור.

והחי"ת מתחלף בעי"ן. החי"ת דאחד, הוא בחינת חכמה, והוא ענין אלף חי"ת דאחד. אאלפך חכמה. והעי"ן, בחינת עין רואה, והוא חיצוניות של חכמה, כמו שכתוב בתיקוני זוהר, דעין ואוזן הם חיצוניות מחכמה ובינה. דראיה, היא חיצוניות מחכמה, ושמיעה, היא חיצוניות מן בינה. ונמצא, דעין דועד, הוא חיצוניות דחכמה, לכן נקרא חכמים עיני העדה, וכמאמר איזהו חכם הרואה את הנולד. וענין שהעי"ן מתחלף בחי"ת, דחי"ת דאחד הוא חכמה, הוא בחינת ראייה בעצמות אור אין סוף, ועי"ן דועד הוא גם כן בחינת ראייה, שרואה את הנולד מאין ליש, שמתגלה אצלו בבחינת ראייה, איך שהנברא מתחדש תמיד מאין ליש, והאין הוא החיות אלקי, הוא עיקר המציאות של היש, וכו' שכתוב שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, שכשמתכל בהכוכב, ורואה בבחינת ראייה, איך שהכוכב מצד עצמו אינו שום מציאות ויש כלל, רק החיות אלקי המחיה אותו, הוא עיקר המציאות שלו, על ידי זה הוא בא ליראה ופחד גדול, כנזכר בתניא, דביראה תתאה שייך גם כן יראת הרוממות, וכן האהבה היא יותר גדולה וכו'.

והד' רבתי דאחד מתחלף בד' סתם דועד. דדלי"ת רבתי דאחד, הוא בחינת דבור עליון, שהיא תמיד באצילות, והוא בחינת פי הוי"ה, היינו שעל ידי בחינת דבור זה, מתגלה בחינת יחודא עלאה בכל עולם האצילות, ונקראת בחינת דבור של אדם. וד' סתם דועד, הוא בחינת הדבור שיורד לבריאה, אשר שם נאמר ומשם יפרד כו', והיינו שעל ידי דבור זה, הוא המשכת יחודא תתאה בעולם הבריאה, והוא בחינת שם ב"ן, גימטריא בהמה, אשר לגבי אצילות, אינו נחשב לבחינת דבור אדם כלל. אך, מכל מקום, נמשך על ידי דבור זה גם כן גילוי בחינת דעת תחתון, ביטול היש לאין, וכו' שכתוב היא מתהלכת בין החיות, לאפוקי כשהדבור מתלבש בקליפת נוגה, שאז היא בבחינת כרחל לפני גוזזיה נאלמה. והוא בחינת מדבר שמקטין הדבור.

וזהו ענין שועד נקראת תמורה, שהאותיות דאחד הם מתחלפין ומתגלגלין, עד שמבחינת אחד נעשה ועד, והוא ענין תמורה ושינוי, על דרך שאומרים אדנ"י, והכוונה הוא לשם הוי"ה, והוא שינוי גדול, כי הוי"ה הוא היה הוה ויהיה כאחד, שלמעלה מגדר זמן ומקום, ואדנ"י הוא מלשון אדון עולם, שהוא מקור הזמן ומקום. או על דרך שהירח מקבל אורו מן השמש, שבעצם הירח הוא עצם חשוך, וכשמאיר אורו, הוא משנה את האור מיום ללילה. על דרך זה יובן, דועד, הגם שמתחלף באחד, אך הוא על ידי לבוש ושינוי. ולעתיד לבא כתיב, ולא יכנף עוד מוריך. אבל עכשיו, ארבע כנפיים כו', בשתים יכסה פניו, שאי אפשר לקבל גילוי בחינת פנים, כי אם על ידי לבושים. וזהו שועד נקראת תמורה, ופסוק ראשון דקריאת שמע נקראת גאולה, דנתבאר לעיל, שהוא בחינת שכינתא עילאה בחינת בינה, ובבינה יש חמישים שערים,

ושער הנו"ן הוא בחינת יובלא, דרור, עלמא דחירו, שכל הנחלות יוצאים חירות, ואפילו עבדים יוצאים לחירות, וכן יציאת מצרים היה מבינה, לכן נזכר בתורה חמישים פעמים יציאת מצרים, נגד חמישים שער בינה, לכן נקרא פסוק ראשון דקריאת שמע גאולה.

ולהבין זה על פי חסידות, הנה פירוש הוי"ה אחד, נתבאר לעיל, שהוא ענין יחודא עילאה, ביטול דהתחלקות שש קצוות, הם כלא חשיב, עד שהתחלקות אינה התחלקות כלל. אך, זהו קמיה יתברך. ופירוש שמע, הוא שמע והבן, שהוא ענין התבוננות והשגה בהוי"ה אחד. וכשהתבוננות הוא בגילוי באדם, עד שנתפעל מזה באהבה לאלקות, האהבה זו היא אהבה רבה ברשפי אש, שעליה נאמר כלה שארי ולבבי, כמו שכתוב בלקוטי תורה בדרוש שיר השירים, שאהבה רבה זו היא שורפת ומכלה כל המחשבות והרהורין בישין וכל התאוות רעות, והיא מכלה כל בחינות יש ולגרמיה. והיא אהבת בכל מאדך, בלי גבול, ונקראת זה גאולה. ולכן, נזכר בקריאת שמע יציאת מצרים, כמו שכתוב אני הוי"ה אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, שיוצא מכל המצרים וגבולים גשמיים ורוחניים כו', וכמאמר הזהר, אם כיון לבו, יצא. אם כיון לבו באחד, יצא מגלותא, היינו אם ההתבוננות בהוי"ה אחד נכנס בעומק הלב, בנקודת פנימיות הלב, ובא לבחינת רעותא דליבא, אז יצא מגלותא כנזכר לעיל. לכן נקראת פסוק ראשון דקריאת שמע בשם גאולה. והנה על ידי ההתבוננות באחד, נתפעל הנפש אלקית.

ואחר כך תמורה, הוא התבוננות ביחודא תתאה, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, מזה מתפעל נפש הבהמית, ועל ידי זה אתכפייא נפש הבהמית. ואחר כך, כשמתגלה הנפש האלקית באדם, ומתגבר על נפש הבהמית, ומהפך אותו מחשיכא לנהורא, וזהו ואהבת בכל לבבך, בשני יצרך, שגם היצר הרע ישוב לאהבת ה'.

וזהו וזאת לפנים בישראל, היינו בדורות הראשונים, שהיו נשמות גבוהות דאצילות, שהמקיפים שלהם, היינו למ"ד מ"ם דצלם, היה מתגלה אצלם בפנימיות, וגם הגופים היו מזוככים ביותר, היה להם בנקל להתפעל מן ההתבוננות ביחודא עלאה ויחודא תתאה. וזהו על הגאולה ועל התמורה, שהוא ענין קריאת שמע כנזכר לעיל, ולא היו צריכים להאריכות דפסוקי דזמרא, ושתיים שלפניה.

שלף איש נעלו, נעלו, הוא נפש הבהמית. דענין הנעל הוא, שהוא לבוש על הרגל, והוא מעור בהמה, ובבהמה יש בשר גידים ועצמות. עצמות, הוא העצמות של הבהמה, והעור, הוא לבוש של הבהמה. והנה כתיב ויעש אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור. ומתחלה היה אור באל"ף, ואחר כך, על ידי חטא אדם הראשון, נעשה עור בעי"ן. והנה

למעלה במרכבה יש פני שור, שהוא בחינת בהמה, ובחינת בשר הוא יסוד האש, שהוא ענין רשפי אש האהבה שלהם לאלקות, מחמת השגתם בקדוש הוי"ה כו'. והאהבה, הוא לצאת מהכלי שלהם, וליכלל באלקות.

ובחינת עור בהמה, הוא הלבוש, שמעלים ומלביש על האהבה, שלא לצאת מהכלי, וזהו הרשפי אש שלהם, לשרוף את זה הלבוש. וזהו ענין שרפים, שנשרף הלבוש כו'. ובחיות כתיב בוערות כמראה הלפידים, על דרך משל הלפיד, שהוא סובבו מתוכו ומגבו ומכל סביביו, אך לא נשרף לגמרי עדיין. והנה מבחינת עור בהמה הנזכר לעיל, נשתלשל נפש הבהמית שבאדם, והוא בחינת נעל, שהוא לבוש על הרגל. שהנפש האלקית נקראת רגל, כמו שכתוב בנים אתם להוי"ה אלקיכם, ברא כרעא דאבוה, כמו שהרגל בטל לגבי הראש, כן יש בנשמות ישראל הביטול לאלקות, בלי טעם ודעת, רק ביטול עצמי.

ועוד, נקראת הנפש האלקית רגל, דענין רגל הוא ענין הילוך. וידוע, דירידת הנשמה בגוף, ירידה צורך עליה הוא. יש שמבחינת עומדים יבואו לבחינת מהלכים, וזהו שכתוב וישא יעקב רגליו, וכתיב ויאסוף רגליו אל המטה, שהאדם עד הסוף צריך להיות בחינת מהלך, וכמאמר האי עלמא דאזלינן מיניה, פירוש, דאזלינן, שנעשו בבחינת מהלכים. ונפש הבהמית שבאדם נקראת נעל, שהוא מלביש ומעלים על נפש האלקית. כי בנפש האלקית כתיב נר הוי"ה נשמת אדם, שהשכל שלו הוא רק להשכיל איך שאין שום מציאות בלתי אלקות, והמדות הם גם כן לאלקות. והשכל של נפש הבהמית, הוא משכיל ישות העולם, והמדות הם תאוות עולם הזה, כסופין בטלים דיליה, לכן נקראת נעל, על הרגל, שהוא הנפש האלקית.

וענין שלף איש נעלו, היינו שהוא מפשיט את עצמו מכל הרצונות גשמיים, שלא יהיה לו רק רצון אחד לאלקות, ובתניא נקראת זה צאת הנפש מנרתקה, שהוא מפשיט את עצמה מלבושי נוגה, והוא ענין הפשטת הגשמיות, וכמאמר הזהר, זכאי קשוט מסתכלי בנפשיהו בכל יומא, כאלו ההוא יומא מסתלקי מהאי עלמא. דלכאורה אינו מובן, הלא זהו התבוננות פשוטה, מי אינו יודע זאת, ומהו זכאי קשוט דוקא. אך, דנפש הוא בחינת אחרונה, כמו שכתוב כי נפש כל בשר בדם היא, וכתיב נפש כי תחטא, ובמדרש הנעלם קורא להנפש, נפש המתאוה. וזכאי קשוט הנזכר לעיל, הם מפשיטים את נפש המתאוה שלהם מענינים גשמיים, כאלו ההוא יומא מסתלקי מהאי עלמא, היינו כמו אדם הנפטר מזה העולם, שאז לא נשאר לא שום רצון לזה העולם, כן הם, כל ימי חייהם, מפשיטים את נפש המתאוה שלהם מעניני עולם הזה, עד שלא נשאר להם שום רצון לעניני עולם הזה, אפילו חלק אחד מני אלף.

וזהו ענין שלף איש נעלו, שהגוף ונפש הבהמית הוא אצלם כמו לבוש שפושט מלובש, שזהו ענין נעל. לאפוקי, אם אינו יכול לפושטו, אין זה לבוש הנעל, כי אם שלשלאות וכבלים. כן על דרך משל, הגוף הוא אצלם כמו לבוש, כשצריכים להשתמש בו, אז לובשים אותו, ואחר כך הם פושטים אותו.

ופירוש ונתן איש לרעהו, משמע בתיקוני זוהר, דאיש, הוא הנפש רוח נשמה המלובש בגוף, ורעהו, הוא מקור הנשמה. דפירוש שם בתיקוני זוהר, דאיש הוא תפארת, ורעהו הוא בינה. והשרש ומקור של הנשמה הוא בבינה, ונקרא אחים ורעים למקום, כמו שכתוב במקום אחר.

לקיים כל דבר. דבר, הוא בחינת מלכות, דבר הוי"ה. והנה בזמן הגלות, הוא ירדת המלכות, ונקראת סוכת דוד הנופלת, וכמו שכתוב נפלה עטרת ראשינו, כרחל לפני גוזזיה נאלמה, מי כמוך באלים, באלמים, כמו על דרך משל, אלם, הוא שאין דבורו נשמע. כן בזמן הגלות, הגם שדבר הוי"ה הוא מחיה תמיד, אבל הוא בהעלם והסתור, מצד שמתלבש בשבעים שרים דנוגה, כמו שכתוב אי לך ארץ שמלכך נער. ואין הדבור בהתגלות, כמו שכתוב, אותותינו לא ראינו.

ופירוש, לקיים כל דבר, הוא כמו שכתוב, ותקם את דברך כי צדיק אתה. וכמו שכתוב יקם ה' את דברו. וכמו שכתוב ודבר אלקינו יקום לעולם, היינו שתהיה הקמה ורוממות למדת המלכות, שיהיה דבר הוי"ה בהתגלות, שעל ידי הדבור, יומשך גילוי יחודא עילאה גם בבריאה יצירה עשיה, כמו שכתוב על לעתיד לבא, וראו כל בשר כי פי הוי"ה דיבר, וזהו ודבר אלקים יקום לעולם, דקאי על לעתיד לבא.

עוד יש לומר בענין לקיים כל דבר. דבר, הוא מלכות כנזכר לעיל. כל, הוא יסוד, כמו שכתוב אין לשפחתך כל כו'. ובזמן הגלות, נפסק היחוד דיסוד ומלכות, כמו שכתוב ונהר יחרב ויבש, וכתוב ויצא מבית ציון כל הדרה. ולכן כתיב ועבדת את אויבך בערום ובחוסר כל, שמזה נמשך חסרון, מארת חסר כו'. אבל לקיים כל דבר, הוא שיהיה היחוד דיסוד ומלכות, ומזה נמשך שלימות ומילוי החסרון, כמו שכתוב ארץ אשר לא תחסר כל בה, והוא על ידי שלף איש נעלו, שהוא ענין העלאת מיין נוקבין, ועל ידי זה נמשך המשכת מיין דכורין, בחינת כל ה'. על ידי זה גורמים שיהיה לקיים כל דבר, היחוד דיסוד ומלכות.

והנה היה זאת לפנינו בישראל, שהנשמות היו בחינת ישראל כנזכר לעיל. אבל הנשמות דעכשיו, הם בחינת יעקב, לכן צריכים כסף ושטר וחזקה. דהנה כתיב אני הוי"ה לא שנית, ואתם בני יעקב לא כליתם. ואיתא הפירוש, (בתורה אור דרוש המתחיל בחדש השלשי), דהנביא קובל זה על ישראל, דמהתבוננות באני הוי"ה לא שנית, היה צריך

האדם לבוא לכלות הנפש, והם, אף על פי שמתבוננים בו, ואינם באים לכי האו גוונא. והטעם הוא, לפי שהם בני יעקב, היינו שהם נשמות נמוכות, בחינת עקביים, שהם מדרגות תחתונות דעשיה. ונשמה כזו, כשהיא באה לעולם הזה, ומתלבשת בגוף ונפש הבהמית, היא נסרכת ונדבקת אחר תאות עולם הזה, ועל ידי זה נחלש כח הנשמה, כמו שכתוב עקוב הלב מכל ואנוש הוא, כשל בעוני כחי. לכן, אף שמתבונן כנזכר לעיל, אינו מתפעל כלל. כן צריך לכסף שטר וחזקה, הם שלשה דברים שעליהם העולם עומד, תורה ועבודה וגמילות חסדים. כסף הוא חסד, הוא גמילות חסדים, ושטר הוא אותיות, הם אותיות התורה. וחזקה, הוא כמו שכתוב, את גדלך ואת יד החזקה, הוא קו השמאל, והוא עבודה. וכמו שכתוב, אל יתהלל חכם בחכמתו כו', הם שלשה קוין שברוחניות. חכם בחכמתו, הוא חכמה. גבור בגבורתו, הוא בינה. עשיר בעשרו, הוא דעת. כי אם בזאת יתהלל המתהלל כו', כי אני הוי"ה עושה חסד ומשפט וצדקה כו', היינו שעל ידי קיום השלשה דברים הנזכר לעיל, תורה ועבודה וגמילות חסדים בפועל ממש, על ידי זה הוא לקיים כל דבר.